

Nr 71.

Ankom till riksdagens kansli den 23 april 1937 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om åtgärder för utveckling och stabilisering av potatisodlingen.

(2:a avd.)

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 117, av herrar *De Geer* i Hanaskog och *Hammarlund* har hemställts, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t framhålla det önskvärda däri, att sådana åtgärder av Kungl. Maj:t vidtagas, som kunna befordra en utveckling av potatisodlingen och ett stabiliserande av denna näringsgren genom tillräckliga priser för producenterna.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna framställning, får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat yttrande från lantbruksstyrelsen, som vidfogat utlåtanden från hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Östergötlands, södra Kalmar, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands och Skaraborgs län.

I *motionen* framhålles potatisodlingens stora betydelse inom jordbruksnäringen särskilt för jordbruk med sandjord samt som stöd för det mindre jordbruket. De synpunkter, som motionärerna understryka, hänföra sig till behovet av förbud mot införsel av potatis, vikten av en välordnad handel med matpotatis, önskvärdheten av en förbättrad avsättning av fabrikspotatis för stärkelse- och brännvinstillverkning, helst genom s. k. kontraktsodling, samt slutligen angelägenheten att priset för råbrännvin så fastställas, att odlarna erhålla skälig ersättning för sin produktion.

Lantbruksstyrelsen har i sitt yttrande till en början framhållit, att samtliga i ärendet hörda *förvaltningsutskott* tillstyrkt åtgärder i det av motionärerna angivna syftet. Flera utskott hava särskilt understrukit behovet av åtgärder, som bättre tillgodose odlarna av fabrikspotatis.

Härefter har *lantbruksstyrelsen* anfört följande.

»För egen del vill lantbruksstyrelsen framhålla potatisodlingens stora betydelse för jordbruket, framför allt i landets sandjorddistrikt. För dessa trakter är potatisskördens storlek samt det pris, som kan uppnås för densamma, av den största betydelse för jordbrukets ekonomi, så mycket mera som de fördelar, som vidtagna åtgärder till främjande av vete- och socker-

betsodlingen medfört, här sakna egentlig betydelse. Potatisodlingen kan här i viss mån ersätta sockerbetsodlingen på områden med mera gynnsamma odlingsbetingelser samt bidra till en ekonomiskt gynnsam produktion på jordar, som eljest i och för sig måste anses mindervärdiga. En särskild fördel, som är förenad med potatisodling, är enligt lantbruksstyrelsens förmenande, att denna odling, rationellt skött för högre skördars vinnande, är arbetskrävande och passar för det mindre jordbruket, vars idkare vid denna odling genom eget arbete kunna verksamt stärka sin ekonomi.

Vid bedömning av vilka åtgärder, som kunna vidtagas för stödning av potatisodlingen i landet, måste beaktas, att denna odlings produktion tages i anspråk för tvenne olika syften, dels för direkt konsumtion som människoföda och dels för fabriksmässig produktion, speciellt av råbrännvin och stärkelse. Prisutvecklingen på konsumtionspotatis (matpotatis) och fabrikspotatis har följt olika linjer. Det är emellertid icke möjligt att finna allmängiltiga siffror för prisbildningen på området. För att i någon mån belysa förhållandena på potatismarknaden vid olika tider har lantbruksstyrelsen låtit upprätta följande sammanställning av prisen för matpotatis enligt av Sveriges Allmänna Lantbruksställellskap kungjort partipris i Stockholm och för fabrikspotatis enligt Sveriges officiella statistik rörande accispiktiga näringar för fabrikspotatis.

År	Mat- potatis kronor per 100 kilogram	Fabriks- potatis per 100 kilogram
1909	—	¹ 3: 14
1910	—	3: 07
1911	—	4: 21
1912	—	3: 71
1913	—	3: 07
Medeltal 1909—1913.....	5: 40	3: 44
1925	11: 22	4: 60
1926	7: 03	4: 39
1927	9: 30	7: 09
1928	14: 08	5: 27
1929	8: 87	5: 36
Medeltal 1925—1929.....	8: 53	5: 34
1936 december	7: 24	3: 73.

Om medelpriset 1909—1913 sättes till 100 kronor, var det relativa medelprisläget 1925—1929 för matpotatis 187 och för fabrikspotatis 158.

Det relativa prisläget i december 1936 var för matpotatis 158 i förhållande till medelpriset 1909—1913 och 84.5 i förhållande till medelpriset 1925—1929. För fabrikspotatis voro motsvarande relativa tal 108.4 samt 60.9.

Av föreliggande siffror synes kunna dragas den slutledningen, att priset å matpotatis under tiden 1925—1929 ställde sig relativt mycket högt i förhållande till priset å fabrikspotatis. Anmärkas må kanske, att detta relativt höga prisläge gjorde sig gällande jämväl i förhållande till andra jordbruksprodukter. Fabrikspotatis synes härvid mera hava följt den allmänna prisutvecklingen för jordbruksprodukter vid denna tid. Ser man åter på det nu gällande prisläget, sådant detta framgår av priset under december 1936, har priset å matpotatis, om hänsyn tages till det relativt höga prisläget 1925—1929, i det närmaste följt prisutvecklingen för andra jordbruksprodukter, under det att fabrikspotatisen hållits vid ett pris, som endast uppgår till cirka 60

¹ Priset gäller tillverkningsåret 1909—1910, 1910—1911 etc.

procent av priset 1925—1929 och i det närmaste sammanfaller med prisläget före världskriget. Ett så lågt pris synes lantbruksstyrelsen knappast skäligt och icke ägnat att bereda jordbrukare, som äro hänvisade till potatisodling, ett ekonomiskt läge, motsvarande det, som statsmakterna sökt åstadkomma för jordbruket i övrigt.

Det synes lantbruksstyrelsen därför, som om åtgärder i första hand äro av nöden i syfte att åstadkomma ett förbättrat prisläge för fabrikspotatis. Då detta prisläge är beroende av de priser, som betalas för råbrännvin och stärkelse, har Kungl. Maj:t i sin hand att här vidtaga de jämkningar, som kunna befinnas erforderliga, för att denna potatis skall kunna avsättas till skäligt pris.

Ifråga om matpotatis synes, såvitt läget kan bedömas av partipriset i Stockholm, mindre anledning föreligga att nu vidtaga särskilda åtgärder. Matpotatis är emellertid en vara, för vilken prisläget på olika orter växlar betydligt. Kunna åtgärder vidtagas i syfte att mera allmänt skapa tillfredsställande avsättningsförhållanden för denna vara, är detta givetvis önskvärt.

Motionärerna framhålla önskvärdenheten av importförbud för potatis. Ett sådant förbud torde dock kunna få betydelse endast för avsättningsförhållandena för matpotatis, ity att importpotatis icke tages i anspråk för industriändamål och prisläget här för närvarande regleras av staten. Då emellertid potatisimport på grund av bestämmelserna till skydd mot potatiskräftan i allmänhet förhindras, torde förbud mot import av denna vara egentligen få betydelse allenast för marknaden för s. k. tidig potatis. Detta slag av potatis, som nära sammanhänger med trädgårdsprodukterna, åtnjuter ett visst skydd genom införandet av säsongtullar. Ur svensk synpunkt torde emellertid ett importförbud knappast vålla egentliga svårigheter, då den inhemska produktionen torde kunna tillgodose behovet. Huruvida ett importförbud bör genomföras eller icke, synes därför närmast vara beroende av internationella förhållanden.

Vidare hava motionärerna ifrågasatt åtgärder för skapande av en organisation, som toge partihandeln med potatisen om hand. Att här stora svårigheter möta, framhålles emellertid. Så är också enligt lantbruksstyrelsens förmenande fallet. Erinras må emellertid, att styrelsen i skrivelse den 19 mars 1936 på grund av begäran utav 1935 års riksdag och därav föranlett uppdrag till Kungl. Maj:t avgivit utredning och förslag ifråga om kvalitetsbestämmelser vid handel med matpotatis m. m., och att styrelsen i samband därmed meddelat närmare uppgifter angående en organisation, som vore avsedd att taga hand om den kvalificerade handeln med matpotatis. Det synes lantbruksstyrelsen, som om skäl föreläge att avvakta resultatet av den sålunda redan igångsatta verksamheten, innan åtgärder vidtagas för tillskapande av ny organisation för ändamålet.

Av vad lantbruksstyrelsen sålunda anfört framgår, att styrelsen finner skäl tillstyrka bifall till ifrågavarande motion, särskilt i vad den avser att genom skäliga priser för fabrikspotatis stabilisera potatisodlingen.»

Utskottet.

Utskottet delar motionärernas mening, att potatisodlingen bör komma i åtnjutande av det stöd från statsmakternas sida, som är möjligt att lämna. Såsom lantbruksstyrelsen meddelat, äro avsättningsförhållandena ganska olika i vad gäller matpotatis eller fabrikspotatis.

En förbättrad avsättning av matpotatis torde i främsta rummet vara beroende av att en ändamålsenlig organisation av partihandeln med denna vara kan åstadkommas. Enligt vad utskottet har sig bekant, ha numera veder-

börande producentsammanslutningar sökt omhändertaga denna angelägenhet. Resultatet av detta organisationsarbete genom jordbrukarnas egna organ synes böra avvaktas, innan frågan om särskilda åtgärder från statsmakternas sida tagas under övervägande. Emellertid kan utskottet icke bortse från den inverkan på potatishandeln, som hänför sig till införseln av utländsk potatis. Ehuru denna import, huvudsakligen från Estland, endast omfattar jämförelsevis ringa partier, utan någon egentlig betydelse för handelsutbytet mellan Sverige och Estland, synes den dock under vissa tider av året väsentligt försvåra en stabilisering av prissättningen å matpotatis. Det vill därför synas utskottet önskvärt, att en importreglering av potatis kan genomföras i den riktning, att en skälig prisnivå inom landet kan upprätthållas.

Vad så beträffar fabrikspotatis, ligger det i Kungl. Maj:ts hand att vidtaga de anstalter, som kunna befinnas erforderliga för att denna potatis skall kunna avsättas till skäligt pris. Utskottet har inhämtat, att en viss höjning av priset på potatis till brännvins- och stärkelsefabrikerna ägt rum för instundande kampanj. Denna prishöjning uppgår till cirka 20 procent av senast gällande pris.

Under åberopande av det anförda och då utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på saken, finner utskottet icke anledning biträda motionärernas förevarande framställning utan hemställer,

att motionen II: 117 må anses besvarad med vad utskottet anför.

Stockholm den 23 april 1937.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 69.
